

REMONSTRANTSE ARMINIUSKERK

31 december 2024
Oudejaarsavond

Thema: over de grens gaan

Kort orgelspel

Welkom en aansteken van de kaars door lid van de kerkenraad

Orgelspel

(Gemeente gaat staan)

Aanvangslied 103: 1, 6 en 7
Zegen, mijn ziel, de grote naam des Heren

Votum en groet

Onze hulp is in de naam van de Heer
die hemel en aarde gemaakt heeft
die trouw houdt tot in eeuwigheid
en die niet loslaat het werk van zijn handen.

Genade zij u en vrede
van God onze Vader
en van Jezus Christus, de Heer.
Amen.

Antwoordslied Tot U, Heer, is ons hart gericht

Tot U, Heer, is ons hart gericht.
Hier zijn wij open voor uw licht.
Gij geeft ons kracht tot stilte en strijd.
Kom tot ons, Eeuw'ge, in de tijd. A-men

(Gemeente gaat zitten)

Inleidende Bijbellezing Deut. 34:

[1] Vanuit Moab ging Mozes in de richting van de berg Pisga. Die berg ligt tegenover de stad Jericho. Daar ging hij de berg Nebo op.

De Heer liet Mozes het hele land zien: heel Gilead tot aan Dan in het noorden, [2] het hele gebied van de stammen Naftali, Efraïm en Manasse in het midden van het land, en heel Juda tot aan de Middellandse Zee in het westen. [3] En verder nog de Negev-woestijn, het Jordaan-dal, en de vlakte bij Jericho, tot aan Soar. Jericho is de stad van de palmbomen.

[4] De Heer zei tegen Mozes: ‘Dit is het land dat ik plechtig beloofd heb aan Abraham, Isaak en Jakob. Ik heb gezegd dat ik het aan hun nakomelingen zou geven. Ik laat je dat land nu zien, maar je zult het niet binnengaan.’

[5] Toen stierf Mozes, de dienaar van de Heer, in het land Moab. Het gebeurde zoals de Heer gezegd had. [6] De Heer begroef hem in een dal in Moab, in de buurt van Bet-Peor. Tot op deze dag weet niemand waar het graf van Mozes precies is.

[7] Mozes was 120 jaar oud toen hij stierf. Hij was nog sterk, en zijn ogen waren nog goed.

Gebed

Eeuwige God,

Op het laatst van het jaar komen we samen in uw huis.

We staan stil bij wat er het afgelopen jaar gebeurd is. Het leven bracht ons vreugdevolle dingen, maar ook heel verdrietige zaken. We kregen nieuwe kansen, maar er zijn ons ook mensen ontvallen. We kijken terneergeslagen om.

Geef het ons om alles wat ons overkomt bij u neer te leggen. U te bidden, in wat ons ter harte gaat. Het geloof in u te betrekken op ons bestaan van alle dag.

Wij zijn niet de eersten die geloven. Wij hoeven het niet uit te vinden. Wij horen bij de oneindige stroom van geloven die u aanriepen. Mensen die u zochten op hun pad, die zich lieten leiden door uw woord.

Geef het ons, om ook voor ons zo in ons bestaan aanwezig te zijn. Om ons in vertrouwen aan te laten sluiten bij die stoet van pelgrims door de tijd, waarin ook wij niet de laatsten zullen zijn.

Willen ons blijven dragen, o God. Zonder u kunnen we niet.

Amen.

Lied Uren, dagen, maanden, jaren

1 Uren, dagen, maanden, jaren,
vliegen als een schaduw heen.
Ach, wij vinden, waar wij staren,
niets bestendigs hier beneen!
Op de weg, die wij betreden,
staat geen voetstap die beklijft.
Al het heden wordt verleden,
schoon 't ons toegerekend blijft.

2 Voorgeslachten kwijnden henen,
en wij bloeien op hun graf.
Ras zal 't nakroost ons bewenen:
't mensdom valt als blaad'ren af.
't Stof, door eeuwen saamgelezen,
houdt hetzelfde graf bewaard.
Buiten U, o eeuwig Wezen,
ach, wat was de mens op aard!

3 Dat de tijd hier 't al verover',
aan geen tijdperk hangt mijn lot.
Gij, Gij blijft mij altijd over,
Gij blijft eindeloos mijn God.
Welk een ramp mij hier ook nader',
'k vind in U mijn rustpunt weer.
Gij blijft in uw Zoon mijn Vader,
wat verander', wat verkeer'.

5 Snelt dan, jaren, snelt vrij henen
met uw blijdschap en verdriet.
Welk een ramp ik moog' bewenen,
God, mijn God, verandert niet!
Blijft mij alles hier begeven,
voortgeleid door zijne hand,
schouw ik uit dit nietig leven
in mijn eeuwig vaderland.

Inleiding tot de bijbellezing

Bijbellezing Genesis 32: 25-33

[25] Jakob bleef alleen achter. Opeens was er iemand die met hem begon te vechten. Ze vochten totdat het ochtend werd. [26] Toen de onbekende man merkte dat hij niet van Jakob kon winnen, raakte hij Jakobs heup aan. De heup schoot uit de kom.

[27] De onbekende zei: 'Laat me gaan. Het begint al dag te worden.' Maar Jakob zei: 'Ik laat u niet gaan. Eerst moet u mij zegenen.'

[28] De ander vroeg: 'Hoe heet je?' Jakob zei: 'Ik heet Jakob.' [29] De ander zei: 'Voortaan heet je niet meer Jakob, maar Israël. Je hebt gevochten met God en met mensen. En je hebt gewonnen.'

[30] Toen zei Jakob: 'Vertel nu hoe u heet.' Maar de ander zei: 'Waarom vraag je hoe ik heet?' Daarna zegende hij Jakob.

[31] Jakob noemde die plaats Peniël. Hij zei: 'Hier heb ik God gezien, met mijn eigen ogen. En toch ben ik blijven leven.' [32] Toen kwam de zon op. Jakob stak de rivier over bij Peniël. Hij liep moeilijk, omdat zijn heup pijn deed.

[33] De Israëlieten eten nog steeds geen vlees van de heup van een dier. Want dat is de plek waar Jakob geraakt was.

Lied 326: 1, 3, 4 en 6

Preek

Daar zijn we dan aangekomen, aan het slot van het oude jaar. Als vanzelf overzien we wat er het afgelopen jaar is gebeurd. In ons eigen leven, maar ook in de wereld om ons heen. Misschien is het ons persoonlijk goed gegaan. Hebben we geluk gevonden of hervonden. Is er veel om dankbaar voor te zijn. Maar misschien zijn er ook wel veel zorgen. Zorgen voor onszelf, voor onze gezondheid. Voor ons werk, voor de naasten die belangrijk voor ons zijn. Dezer dagen overdenken we alles. Misschien maken we zelfs goede voornemens voor het nieuwe jaar. Moet het toch anders. Kijken we toch wat kritisch naar onszelf. Moeten we toch meer of minder appeltaartjes eten in het nieuwe jaar.

Hoe je het ook wendt of keert, de overgang van het oude naar het nieuwe jaar noopt tot nadenken. Tot overpeinzing. Tot stilstaan. Waar ben ik mee bezig.

Voor vandaag heb ik twee bijzondere bijbelverhalen uitgekozen die gaan over het overgaan van een grens. Twee momenten waarop een bijzondere bijbelse figuur stilgezet wordt. Voor eeuwig of slechts tijdelijk. Maar in elk geval twee bijzondere momenten, die uitnodigen tot vooruitzien en terugkijken. Wat kunnen die verhalen ons leren?

Het verhaal van de dood van Mozes heb ik altijd heel bijzonder gevonden. Hij is 120 geworden. U weet, die hoge leeftijden in de bijbel hoeven we niet zo serieus te nemen. Ze vertellen: heel erg lang. Het getal van 120 heeft iets van een voltooidheid. Zijn leven

is voltooid. Hoewel er bij Mozes natuurlijk nog niet de zorgen zijn, die bij het actuele debat over voltooid leven horen. Hij is nog recht van lijf en leden. Zijn geest is helder.

Maar toch is zijn leven voltooid. En wat voor leven. Als baby werd hij bedreigd door de farao. Slechts door moedig ingrijpen van de Israëlische vroedvrouwen, zijn moeder en zus, kon hij in leven blijven. Gered in een biezene mandje. Gevonden door de dochter van de farao. Opgegroeid aan het hof, totdat hij in een vlaag van woede, een Egyptenaar had een Israëliet mishandeld, de hand aan iemand geslagen. Hij vlucht weg, totdat hij geroepen wordt bij wat een brandende braamstruik lijkt te zijn. Hij wordt geroepen en krijgt de taak om zijn volk terug te brengen naar het beloofde land. Pas na tien plagen, met die laatste gruwelijke plaag, waarbij ook de zoon van de farao sterft, mag hij op pad met de zijnen. Ook dan worden ze nog achtervolgd. Totdat de Egyptenaren sterven in de zee.

Veertig jaar dwaalt hij, met het hele volk, in de woestijn. Het volk had zich van God afgekeerd. Had zich gebogen voor het gouden kalf. En dat terwijl Mozes de Tien Geboden had ontvangen. Het volk wordt gestraft. Ze moeten veertig jaar door de woestijn. Veertig donkere, onzekere jaren. Niemand die zijn knie gebogen heeft, mag het beloofde land binnengaan. Ook Mozes niet.

En zo komen we bij het verhaal van vandaag. Mozes die zoveel heeft meegemaakt, staat nu met het volk bij de grens. Ze kunnen het beloofde land al zien liggen. Nog even en ze zijn er. Nog even. Maar Mozes zal die grens niet overgaan.

Is dat, zoals ik vroeger altijd dacht, een rotstreek van de Heer. Zovele jaren rondsjuwen met dat onwillende volk en dan niet naar binnenmogen? Waar heeft hij het eigenlijk voor gedaan? Hij deed toch zijn best. Hij, die altijd met God op vertrouwde voet stond. Hij die God gezien heeft, al is het slechts van achteren. Hij mag niet naar binnen.

In managementtermen zou je het verhaal kunnen beschrijven als een verstandig model van transitie. Je hebt nu eenmaal verschillende kwaliteiten nodig voor verschillende fasen van een bedrijf of van een plan. Mozes was de man om het volk te leiden, uit Egypte, door de woestijn. Maar in de nieuwe fase, een fase waarin oorlog gevoerd moet worden, waarin het beloofde land veroverd moet worden, is een nieuwe man nodig. Dat wordt Jozua. Een vechtjas die het vuile werk kan opknappen. Want in het beloofde land zit natuurlijk niemand op deze nieuwe mensen te wachten. Mozes, die vergrijsd is in zijn rol als reisleider, wordt afgedankt.

Je kunt het natuurlijk ook nog milder beschrijven. Mozes wordt een mislukking bespaard. Zoals een gemiddelde premier in Nederland te laat terugtreedt, zou het ook kunnen gelden voor een man Gods. Maar hier zorgt God dat hij op tijd vertrekt. Hij krijgt het beloofde land te zien, maar hij komt er niet. Hem wordt de afgang bespaard. Een afgang zoals je die in de huidige politiek ziet, bij een politicus die niet heeft willen luisteren naar het verstandige advies: 'functie elders'.

God ontfermt zich over Mozes. Zijn leven is voltooid. Hij sterft in Gods hand. Hij gaat niet de grens over naar het beloofde land, maar naar een hogere werkelijkheid. Als hij de grens van dood en leven overgaat, is hij van tevoren en na afloop in Gods hand. Wat kun je beter wensen?

Ik kom bij het tweede verhaal. De strijd van Jakob aan de Jabbok. Ook hier is er sprake van het passeren van een grens. Van een voor en na. Van een existentieel moment. Van een overdenken van het leven tot nu toe en wat het vooruitzien naar de toekomst.

Jakob is de hielenlichter. De handige vogel. Of beter gezegd: de oplichter, van jongsaf aan. Hij heeft zijn broer en zijn vader een loer gedraaid. En hij is er mee verder gegaan. Totdat ook hij zelf eens een keertje gepakt wordt. Boontje komt om zijn loontje.

Hoe zat het verhaal ook al weer in elkaar. Rebekka, de vrouw van Izaäk was in verwachting. We zitten in de verhalen van de stamvaders van Israël. Abraham was op Gods bevel vertrokken naar het beloofde land. Hij zou een groot volk als nageslacht voortbrengen. God had een belangrijke taak voor hem en voor zijn nageslacht. Het werd een verhaal van ups en downs. Abraham gered uit allerlei ingewikkelde toestanden. Het krijgen van kinderen was niet gemakkelijk. De oplossing met een draagmoeder was niet OK in de ogen van de Heer. Het kind en zijn moeder werden weggestuurd. Het kind dat daarna kwam, Izaäk moest geofferd worden aan God. Hij stierf niet op het altaar van de verzoeking, maar bleef leven. God zou erin voorzien. Pech voor het beest dat wel geofferd werd. Maar het verhaal gaat verder.

Rebekka, de vrouw van Izaak is in verwachting van een tweeling. Bij de geboorte wordt Esau het eerst geboren, al probeert Jakob zijn voet vast te houden en voor te dringen. Esau heeft dus het eerstgeboorterecht. Later zal hij dat van zijn broer aftroggelen, tegen betaling van een kop linzensoep. Daarna bedriegt hij zijn vader, door ook de zegen van de eerstgeborene te krijgen, door zich voor te doen als zijn oudere broer. Jakob moet vluchten naar een ander land en komt bij zijn oom Laban terecht. Daar wordt hij zelf bedrogen.

Na de huwelijksnacht blijkt zijn vrouw niet de door hem geliefde Rachel te zijn, maar haar oudere zus Lea. De bedrieger bedrogen. Maar als hij nog een tijd bij zijn oom blijft werken, krijgt hij toch ook nog Rachel. In die tijd weet hij door listigheden, met hulp van God, zijn oom bezittingen af te pikken. Zoveel dat ook daar de grond hem te heet onder de voeten wordt.

Als hij vlucht om toch weer terug naar zijn eigen land te gaan, neemt Rachel voorouderbeelden mee. Op de weg naar huis komt hij aan bij de rivier de Jabbok. Daar stuurt hij vrouw en kinderen vooruit. Hij blijft nog slapen aan de veilige kant. Aan de andere kant, zo vreest hij, wacht zijn broer Esau hem op. Esau die ongetwijfeld nog een appeltje met hem te schillen heeft. Met dit vooruitzicht legt hij zich te rusten.

Opeens is er iemand die met hem wil vechten. Is het in een droom? Wie is het? Is hij het zelf, zijn kwade geweten of een engel van God. Ze vechten de hele nacht, totdat het bijna morgen wordt. De vreemdeling kan het niet winnen. Maar ook Jakob wint niet. Het is een enorme strijd. De vreemdeling wil weg, maar hij wordt vastgehouden. De vreemdeling raakt de heup van Jakob aan - kritische vertalers zeggen dat hij hem een knietje in zijn kruis geeft - en daarna loopt hij niet zo lekker meer. Jakob is in zijn mannelijke kracht geraakt. De onbekende wil vertrekken. Maar Jakob laat niet los, tenzij je mij zegent.

Het is een verhaal met diepe lagen. Jakob is - terecht - bang voor zijn broer. Het is alsof zijn hele leven aan hem voorbij trekt. Alle rotstreken die hij uitgehaald heeft. Hij is bang. Bang voor wat hij gedaan heeft. Bang voor wat Esau hem zal aan doen. Bang voor God.

Hij staat op een keerpunt in zijn leven. Als hij de rivier over trekt, kan hij niet zomaar verder. Er moet iets gebeuren. In zijn relatie met zijn eigen geweten, in zijn relatie met God.

De innerlijke strijd eindigt met de zegen. Niet een afgedwongen, gestolen zegen, zoals eerst. Maar een zegen die hij nodig heeft, omdat hij in nood is. Op zijn minst in gewetensnood. Met een zegen gaat hij verder, al zal hij zijn verdere leven mank lopen, als herinnering aan dit moment.

Misschien kan dit verhaal van Jakob ons iets zeggen, nu ook wij op de grens staan van het nieuwe jaar. Het oude ligt achter ons. Met zijn zorgen, met zijn problemen. We willen het nieuwe jaar instappen. Maar dat kan niet zomaar. Er zijn dingen die ons vasthouden. Die ons beletten een grote stap te maken. Die ons tegenhouden om zomaar door te gaan. We staan stil bij wat er gebeurd is. Dit alles vraagt misschien om een afronding.

Bij Jakob is de toegangscode of het wachtwoord om verder te komen de zegen. Pas met de zegen komt hij verder. Pas als hij beseft een zegen nodig te hebben.

Jakob wordt uiteindelijk geconfronteerd met de gedachte dat niet alles maakbaar is. Dat niet alles te regelen is met je eigen listigheden. Dat je je niet overal doorheen kunt zwijnen, maar dat er soms dingen belangrijker zijn, dan je eigen gelijk op korte termijn te bereiken. Hij beseft dat hij afhankelijk is van wat groter is dan hem zelf. Hij vindt rust in zichzelf door dat te beseffen. Door stil te staan bij de zegen, die je om niets krijgt. Door los te laten wat hem vasthield aan het verleden. Door open, gezegend en wel, de toekomst tegemoet te treden.

Een dag later komt hij Esau tegen. De angst bleek volkomen onterecht. Esau ontvangt hem met de broederliefde, die Jakob niet verdiend heeft. Esau blijkt een beter mens, een betere gelovige dan zijn broer Jakob. En Jakob kan, gezegend en wel verder. In hem gaat Gods belofte verder. Ondanks de schurk die hij was.

Ik kom tot het slot van mijn preek. Voor mijn gevoel kunnen we verhalen ons twee dingen leren. Namelijk dat hoe het allemaal ook verder gaat, er mag het besef zijn dat we gedragen worden als mensen. Dat we, als we ons ervoor openstellen, dat in ons leven zullen ervaren. Zoals Mozes die na een mooi leven, met belangrijke taken, door God gedragen wordt. Maar ook Jakob die, in strijd met zichzelf, in strijd met de wereld om hem heen, toch, al is het laat, zichzelf ontmoet en daarin groeit. Die de kans krijgt, bij het overschrijden van een grens, dichterbij zichzelf te komen. Ook hij mag zich gedragen weten. Een zegen die hem letterlijk verder helpt.

Laat we met dat vertrouwen het nieuwe jaar beginnen.
Amen.

Stilte

Orgelspel

**Voorbeden en stil gebed, afgesloten met
gezamenlijk gebeden ‘Onze Vader (oec. versie)’**

Tijdens de voorbeden 367b

v. *Zo bidden wij tezamen*
a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

Eeuwige God,

We komen tot u, aan het einde van het jaar.

We kijken terug en we kijken vooruit.

We zoeken u.

Wilt u zich over ons ontfermen.

Wilt u met ons blijven, zoals u altijd met ons bent geweest.

v. *Zo bidden wij tezamen*

a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

We vragen uw ontferming voor wie het moeilijk hebben.

Die opkijken tegen wat er komen gaat.

Die zich zorgen maken.

We denken aan hen die ziek zijn.

v. *Zo bidden wij tezamen*

a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

We vragen uw ontferming voor wie het afgelopen jaar alleen zijn komen te staan. Die iemand verloren hebben aan de dood. Die nu zoeken naar een nieuw bestaan, alleen, zonder de vanzelfsprekende aanwezigheid van de ander.

v. *Zo bidden wij tezamen*

a. *Heer, onze Heer, ontferm u over ons.*

Geef het ons, om als gemeente naar elkaar om te zien.

Om elkaar vast te houden. Ja, om elkaar tot een zegen te zijn.

We willen u bidden in de stilte. We noemen namen van wie ons lief zijn. We noemen namen van hen, met wie we het moeilijk hebben. We bidden voor ons zelf.

Ontferm u over ons, o God, als we bidden in de stilte.

[...]

Samen met heel uw kerk bidden we de woorden die Jezus ook ons heeft leren bidden:

Onze Vader die in de hemel zijt,

Uw naam worde geheiligd;

Uw Koninkrijk kome;

Uw wil geschiede op aarde zoals in de hemel.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

En vergeef ons onze schulden,

Zoals ook wij onze schuldenaars vergeven;

En leid ons niet in verzoeking,

Maar verlos ons van de boze.

Want van U is het Koninkrijk

En de kracht en de heerlijkheid

In eeuwigheid.

Amen.

Mededelingen

(Gemeente gaat staan)

Slotlied 90a

O God, die droeg ons voorgeslacht

Uitzending en zegen

Bevestigen wij dan ons geloof in een leven van liefde
aanvaarden wij onze verantwoordelijkheid voor onze geloofsgemeenschap,
haar taak in deze wereld, met haar noden
en gaan we dan van hier naar ons huis en onze levensopdracht
onder Gods zegen.

De Heer zegene en Hij behoede u.

De Heer doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.

De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Amen

Antwoordlied 978: 4

Orgelspel